

نظر اسلام در خصوص ازدواج

زهرا برمشوری^۱

چکیده:

همه‌ی دختران و پسران با رسیدن به سن بلوغ یکی از آرزوهایشان این است که ازدواج کنند و با ازدواج به آرامش برسند. هر کدام را خدا طوری آفریده که بدون همسر ناقص هستند. و هدف از ازدواج تنها ارضای میل جنسی نیست بلکه ازدواج باعث رشد و شخصیت بخشی انسان می‌شود. ازدواج برکات زیادی دارد. از جمله آرامش، سازندگی اخلاق، از یاد جمعیت و نسل، خوش اخلاق شدن و افزایش مروت، الفت میان دلها، امان یافتن از فریب شیطان، کامل شدن، افزایش رزق و روزی و مستقل بودن و کسب معنویت. و برای ازدواج رسیدن به بلوغ جنسی، عقلی، عاطفی و بلوغ اقتصادی لازم است. تعدد زوجات اگر با رعایت عدالت و مساوات بین آنها باشد اشکالی ندارد و اگر زن آرامش در خانه را حفظ کند و خود را برای همسر خود بیاراید مرد به فکر ازدواج دوم نمی‌افتد. و مرد باید در ازدواج بداند که زن او مانند گل است و این را بداند با او مانند گل رفتار کند.

کلید واژه‌ها: ازدواج، اسلام، زن، مرد، بلوغ.

^۱. حوزه علمیه فاطمه الزهرا (سلام الله علیها) - شیراز - طلبه سال دوم.

مقدمه:

همه دختران و پسرانی که به سن بلوغ می‌رسند بزرگ‌ترین هدفشان این است که ازدواج کنند و با تشکیل زندگی استقلال و آزادی بیش‌تری بدست بیاورند و یار و محرم رازی داشته باشند که بتوانند با یار خود همدردی کنند. و احساس آرامش بیشتری از این همدلی و همدردی پیدا کنند. و آنان با ازدواج کردن زندگی سعادت‌مندان‌ه‌ای را تشکیل می‌دهند و برایش جشن می‌گیرند. انتخاب همسر و تشکیل خانواده یک نیاز طبیعی است که در وجود انسان‌ها قرار گرفته است و این یکی از نعمت‌های بزرگ خداوند است و باعث آرامش و آسایش جوانان می‌شود. خداوند بزرگ در قرآن از این نعمت بزرگ یاد می‌کند. که ازدواج برای آرامش است اما این یک آرامش معمولی نیست و شامل وقار، ثبات فکری و روحی، احساس با ارزش بودن، احساس شخصیت و آبرو نیز می‌شود. و علاوه بر ساختن آینده‌ی خود با ازدواج در دنیا برای کسب سعادت در جهان آخرت نیز گامی بر می‌دارند. در همه ادیان و مذہب‌های مختلف ازدواج است و مخصوص دین اسلام نیست و ازدواج و نیاز جنسی خود یک حد و مرز دارد که نمی‌توانند آزاد باشند و حد و مرزش ازدواج است و ازدواج مخصوص انسان‌ها نیست بلکه پیوند در موجودات زنده گیاهان و نباتات و حیوانات نیز وجود دارد.

۱- مفهوم شناسی

معنای لغوی واژه ازدواج: واژه ازدواج عربی است ولی کاربرد چندانی در امر زناشویی ندارد و آنچه در این زمینه در قرآن و زبان عرب، کاربرد بیشتری دارد، واژه‌ی (نکاح) و (ازدواج) است هنر انتخاب همسر.^۱

۲- تشکیل خانواده، تولدی دوباره

وجوب ازدواج و تشکیل خانواده برای جوانانی که فشار جنسی و شهوت آنان را تحت تاثیر قرار داده است مانند نماز واجب است.^۲ خدای مهربان در سوره‌ی مومنون ازدواج را در میان نماز و روزه قرار داده است؛ اول روزه دوم ازدواج، سوم نماز. «... الصائمات والحافظین فروجهن والحافظات والذاکرین الله والذاکرین الله کثیرا...»^۳

۳- فواید کلی ازدواج

ازدواج اگر به موقع و حساب شده صورت گیرد، فواید زیادی دارد و به طور کلی به قرار زیر است: ۱- ازدواج انجام وظیفه‌ای است که خداوند به گردن انسان گذاشته است. ۲- موجب خشنودی و خرسندی خداوند متعال و مباحات پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می‌گردد.^۴ ۳- روزی انسان را زیاد می‌کند. ۴- باعث تبدیل عشق‌های دروغین به عشق‌های راستین می‌شود.

۴- آثار و برکات ازدواج

بی شک هیچ بنایی در اسلام مقدس‌تر از بنای ازدواج نیست زیرا در این بنای مقدس زن و مرد به آرامش حقیقی رسیده و نیاز طبیعی خود که ازدواج است را بر طرف کرده‌اند. و مهم‌ترین

۱. صدری مازندرانی، هنر انتخاب همسر.

۲. زمانی، عروسی تولدی جدید، ص ۳۹.

۳. احزاب: ۳۵.

۴. الیگودرزی، راهنمای ازدواج.

فایده‌ی ازدواج آرامش فردی و اجتماعی و دنیای و آخرتی دارد، بدین جهت ترک ازدواج برای کسانی که زمینه‌ی ازدواج برای آنان فراهم است و ازدواج نمی‌کنند (گناه) قلمداد کرده اند (چنان که روزی پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) به مردی به نام عکاف فرمود:

«آیا همسر داری؟ عرض کرد: خیر ای رسول خدا پرسید: آیا کنیزی داری؟ عرض کرد: نه یا رسول الله. پرسید: آیا توان مالی داری؟ عرض کرد: آری. پیامبر فرمود: تزوج و الامات من المذنبین؛ ازدواج کن، و گرنه از گناهکاران هستی.»^۱

۴-۱ آرامش

از آثار و برکات ازدواج؛ (۱) آرامش (۲) سازندگی اخلاقی. اکثر اضطراب‌های روانی و عدم تعادل روحی، خودکشی‌ها قتل‌ها و جنایات مربوط به مجرد‌ها است. پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) می‌فرمایند: «بهترین‌های امت من، همسر دارانند و بدترین‌ها همسرانند.»^۲

۴-۲ ازدیاد جمعیت و نسل

یکی از ثمرات ازدواج این است که فرزندآوری زیاد می‌شود و باعث بقای نسل انسان می‌شود. معصومان تولید و تکثیر نسل را از اهداف ازدواج خوانده‌اند. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می‌فرماید: «ازدواج کنید تا جمعیت شما زیاد شود، زیرا من در روز قیامت به وجود شما، حتی به فرزندان سقط شده‌تان، بر سایر امت‌ها می‌بالم.»^۳

۴-۳ خوش اخلاق تر شدن و افزایش مروت

پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله و سلم): «زنان بی همسر را همسر دهید، زیرا با این کار خداوند متعال می‌فرماید: اخلاق آنان را نیکو می‌گرداند و روزی‌هایشان را گشایش می‌بخشد و بر مروت آنان می‌افزاید.»^۴

۱. شعبانی، ازدواج به شرط خوش بختی مهارت‌های انتخاب همسر، ص ۱۵.

۲. همان، ص ۱۹.

۳. شعبانی، ازدواج به شرط خوش بختی مهارت‌های انتخاب همسر، ص ۲۲.

۴. همان، صص ۲۲-۲۳.

۴-۴ الفت میان دلها

امام هادی (علیه السلام) در کلامی نورانی می فرماید: «خداوند عزو جل، وصلت را مایه‌ی الفت دل‌ها و پیوستگی نسبی قرار داد. رشته‌های خویشاوندی را به هم می‌پیوندد و آن را مایه‌ی مهر و محبت می‌سازد و این یکی از نشانه‌های خداوند است.»

۴-۵ امان یافتن از فریب شیطان

غریزه‌ی جنسی مانند اسب سرکشی است که در وجود هر آدمی نهفته است که اگر در راه درست قرار بگیرد و به گناه و انحراف کشیده نشود ثمرات زیادی دارد.

۴-۶ کامل شدن

شهید مطهری (قدس سره) درباره‌ی تکامل و تشکیل خانواده می‌نویسند:

«تشکیل خانواده، یک نوع علاقه مند شدن به سرنوشت دیگران است ... و یکی از علل این در اسلام، ازدواج یک امر مقدس و عبادت تلقی شده است همین است ... ازدواج اولین مرحله خروج طبیعی فردی و توسعه پیدا کردن شخصیت انسان است ... پختگی‌ای که در پرتو ازدواج و تشکیل خانواده ایجاد می‌شود در هیچ جای دیگری نمی‌توان به آن رسید و آن را فقط در ازدواج و تشکیل خانواده باید بدست آورد.»^۱

۴-۷ افزایش یافتن رزق و روزی

اولین مشکل و ایراداتی که جوانان برای ازدواج، مطرح می‌کنند مشکل مالی است که دین اسلام به عکس آن را می‌داند چنان که فردی نزد پیامبر آمد و از نیازمندی (اش) شکایت کرد ایشان فرمود به وی ازدواج زندگی اش (به برکت ازدواج) وسعت یافت.^۲

^۱. همان، ص ۲۷.

^۲. همان، ص ۲۸.

۴-۸ مستقل بودن جوان و امنیت جامعه

دختر پسر قبل از ازدواج جزئی خانواده هستند و تابع و پیرو والدین به حساب می آید ولی بعد از ازدواج مستقل می شوند و مستقلانه تصمیم می گیرند و در نتیجه زندگی آن ها هدفدار می شوند.

۴-۹ کسب معنویت

در بسیاری از روایات برای ازدواج فواید زیادی ذکر شده به طوری که شخصی که ازدواج نکند رشد می کند و اعمال و عبادت هایش نزد خداوند ارزشمند می آید تا جای که خواب او عبادت بشمار می آید و فرشتگان تا قیامت برای او استغفار می کنند.

ازدواج زود هنگام و دیر هنگام هر دو آسیب هایی دارند. ازدواج زود هنگام مورد ستایش اسلام قرار گرفته است برای رسیدن به آمادگی ازدواج دختر و پسر باید به بلوغ هایی برسند. بلوغ های لازم برای ازدواج عبارت است از: بلوغ جنسی، بلوغ عقلی، بلوغ عاطفی و بلوغ اقتصادی که آن را شرح خواهیم داد.^۱

بلوغ عقلی: جوانی که قصد ازدواج دارد، باید بر رشد فکری و عقلی برسد تا بتواند مصلحت و مفسده های خود را تشخیص دهد و در انتخاب همسر دچار سردرگمی یا اشتباه نمی شود. و هنگامی که همسرش را انتخاب کرد و دچار اختلاف شوند از خود رفتار مختلفی نشان می دهد و بهترین راه حل را برای مشکلش انتخاب می کند. و بلوغ عقلی آنی و یک شبه بدست نمی آید گر چه مطالعات و تحصیلات در شکل گیری بلوغ عقلی تاثیرگذار است و چه افرادی هستند که با و چه بسیار افرادی هستند که با گرفتن مدارک عالی تحصیلی، هنوز به این بلوغ نرسیده اند و گاهی با تصمیماتی که می گیرند دچار تزلزل می شوند. خداوند در آیه ی ۶ سوره نساء می فرماید: «یتیمان را آزمایش کنید تا هنگامی که بالغ شده و به نکاح تمایل پیدا کردند و آنان را با درک مصالح زندگی خود آگاه ساختید اموالشان را به آنها بدهید.» مطابق با این آیه زمان ازدواج پس از سن بلوغ جنسی و زمانی است که انسان درک نسبی دارد.

^۱. کابلی، مهارت های مدیریت ازدواج از دیدگاه آقای قرائتی.

بلوغ جنسی: و در بلوغ جنسی در دختر و پسر باید رشد و تغییراتی کنند که مسائل مربوط به باردار کردن برای مردان و باردارشدن برای زنان را متوجه شوند. که این یکی از مهم ترین اهداف ازدواج است، برای رسیدن به این بلوغ سن خاصی مطرح نیست. و این به معنا نیست که اگر دختر و پسر به این بلوغ برسند می‌توانند ازدواج کنند بلکه بلوغ‌های دیگری هم نیاز است که به شرح آنان خواهیم پرداخت.^۱

بلوغ عاطفی: یکی از فواید بسیار مهم ازدواج، ایجاد ارتباطی محبت آمیز از سر عشق با همسر است. دختر و پسر عشق و صمیمیت را نثار یکدیگر می‌کنند سرمایه‌ای بزرگ در زندگی است و این همان بلوغ عاطفی است. در ایجاد عاطفه بلوغ عاطفی موثر است. کانون خانواده را گرم می‌کند و زندگی را شیرین می‌کند. در بلوغ عاطفی فرد قدرت ابراز محبت و علاقه را دارد و می‌تواند احساسات مثبت و منفی خود را کنترل کند رفتار و منش والدین و نوع ارتباط با یکدیگر نیز موثر است.

بلوغ اقتصادی: بلوغ اقتصادی این نیست که پسر درآمد زیادی داشته باشد به این معنا است که جوان به آگاهی و مهارت رسیده است که برای معاش خود برنامه‌ریزی کند. و این بلوغ مخصوص پسران نیست بلکه دختران با برنامه ریزی در دخل و خرج می‌توانند به این بلوغ برسند.

۵- تعداد همسر

از مشکلات بسیاری که خانواده‌ها درگیر آن هستند؛ دو همسر داشتن است. همسر دوم گرفتن سخت نیست ولی اداره ی دو خانواده، سخت و نفس گیر است. آرامش یکی از بزرگترین میوه‌های ازدواج است. همسر اول دوست دارد تمام توجه همسرش به سمت او باشد و جایگاهی برای همسر دوم نباشد. زیرا منجر به نگرانی او و درصدد انتقام بر می‌آید. نسبت به شوهر و فرزندان بی اعتنا می‌شود و آرامش را از همسر می‌گیرد. در صورتی هم که همسر عکس العمل تندی نشان دهد منجر به جنگ و نزاع می‌شود. فرزندان به خیانت روی می‌آورند و در دام اعتیاد و فرار از خانه می‌افتند.

^۱. www.Namnak.com. 98/6/3- 18:..

اسلام اگر چه تعدد زوجات را تجویز کرده ولی آن را مشروط به رعایت کامل عدالت در بین همسران دانسته و رعایت عدالت هم کاری بسیار دشوار است؛ در قرآن آمده: «هر چه خواستید، دو یا سه یا چهار زن بگیرید، ولی اگر بیم آن را دارید که نتوانید در میان آن ها با عدالت رفتار کنید، بیش از یک زن نگیرید.»^۱ در این آیه مردها توصیه شده که اگر بیم آن دارید که نتوانید در میان همسران متعدد با عدالت کامل رفتار کنید از گرفتن بیش از یک زن خودداری کنید و همه می‌دانیم که رعایت تساوی و عدالت کامل در تمام جهات در میان دو همسر کاری بسیار دشوار و غیر ممکن است. بنابراین بیش از یک همسر اختیار کردن نه به صلاح دین مرد است و نه به صلاح دنیای او است. مرد در چند مورد ناگزیر به انتخاب همسر است. ۱- در صورتی که همسر اول او عقیم و نازا باشد؛ ۲- در صورتی که همسر اول در اثر بیماری که دارد، نتواند نیروی جنسی شوهرش را ارضاء کند؛ ۳- در صورتی که همسر اول سرد مزاج و به عمل جنسی بی‌علاقه باشد و تمکین نکند و مرد بیم آن را دارد که به گناه کشیده شود.^۲

در این صورت مرد می‌تواند تجدید فراش کند، و عذر مورد قبولی دارد، گر چه باز هم بی‌درد سر نیست، ولی تحمل آن، ارزش دارد. ولی اگر مرد فداکاری کند و به همسر اول خود اکتفا کند این بهتر است ولی اگر ناچار شد همسر دوم بگیرد، باید بکوشد تا در تمام جهتها نسبت به آنان تساوی را رعایت کند و رفتار عادلانه و بدون تبعیض داشته باشد. در چنین مواردی صلاح همسر اول است که عذر شوهر خود را بپذیرد و با همسر دوم موافقت کند و خود پیش قدم شود و وسیله را برای ازدواج همسرش فراهم کند و وجود همسر دوم را تحمل کند. و در پایان این بحث این نکات برای بانوان لازم است:

مهمترین عاملی که مرد را به فکر تجدید فراش می‌اندازد به شرح زیر است:

عامل اول: نبودن آرامش در خانه، خانه باید طوری باشد که محل آرامش و تجدید نیروی برای مرد باشد. مرد دوست دارد که منزل و خانواده‌اش این گونه باشد. ولی اگر همسر بهانه جویی و ایراد گیری، بی‌ادبی و ناسپاسی و بد اخلاقی‌های مدام داشته باشد آسایش و آرامش را از شوهر

۱. نساء: ۳.

۲. امینی، همسر داری، ص ۲۸۵.

خود سلب می‌کند و ممکن است شوهر آزرده شود و به ستوه آید و به فکر تجدید فراش و محلی آرام بیفتد.^۱

عامل دوم: آرایش نکردن زن در خانه است، زیرا مردان اغلب تنوع طلب هستند دوست دارند همسرشان در منزل زیبا و جذاب باشد. برای شوهر خود آرایش کند، بهترین لباس‌هایی را که معمولاً آن‌ها را در عروسی‌ها می‌پوشد برای همسر خود بپوشد. هر روز به شکلی برای همسرش دلبری کند. حال اگر زن چنین کاری را کرد، مرد هم کمتر به فکر تجدید فراش می‌افتد، زیرا نیازی برای این کار نمی‌بیند و مرد در صورتی به فکر همسر دوم می‌افتد که همسر اول چنین نباشد.^۲

زن و شوهرهایی که قدیمی هستند مثلاً شصت سال، پنجاه سال، هفتاد سال اعم زندگی کرده‌اند ولی بعد از این که یکی از پیرزن یا پیرمرد فوت می‌کند. آن دیگری مدت‌ها عزا دار است. زیرا این ازدواج با جهت گذاشته شده، نسبت به هم صمیمی هستند و چیزی از مسائل جنسی و زناشویی، آن‌ها را به خود جذب نکرده است.^۳

فرمود: در هنگام ازدواج باید به این نکته توجه داشته باشد. «الْمَرَأَةُ رِيحَانَةٌ وَ لَيْسَتْ بِقَهْرْمَانَةٍ» زن، گل است -ریحان یعنی گل- انسان با گل چه کار می‌کند؟ نوع برخورد با گل چگونه است؟ اگر با گل کشتی بگیرند، گل پر پر می‌شود. اگر گل را گل بشناسند و برخورد گلانه؛ با آن بکنند، مایه‌ی زینت و موثر است و وجود خودش شاخص و بارز خواهد بود. «وَلَيْسَتْ بِقَهْرْمَانَةٍ» قهرمانه به معنی قهرمانی که به فارسی می‌گوییم، نیست؛ یک تعبیر عربی است که از فارسی گرفته شده است، قهرمان به طور خلاصه یعنی، مباشر امور. سرکارگر. یعنی در خانه‌ی شما، زن به عنوان مباشر امور خودتان ندانید خیال نکنید که شما رئیس هستید؛ کارهای خانه و امثال آن به عهده‌ی یک کارگر است؛ سرکارگر هم زن است و باید در برخورد با او رئیسانه عمل کرد.^۴

^۱. کمیته موضوعی، خانواده به سبک ساخت یک جلسه مطول مطوی در محضر مقام معظم رهبری، تهران، چاپ اول، ۱۳۹۲. ش، ص ۴۲.

^۲. همان.

^۳. همان.

^۴. همان.

نتیجه گیری:

ازدواج باعث می شود که جوانان احساس آرامش زیادی کرده و کسانی که فواید ازدواج را می دانند برای این که این امر با رغبت بیشتری با مسئله روبرو شوند. جوانان باید بدانند که با ازدواج تنها به میل جنسی خود پاسخ نداده اند بلکه باعث رشد، شخصیت اجتماعی، اعتبار و آبروی بیشتری می شوند جوانان چه دختر و چه پسر است بدانند که شخص بدون همسر کامل نیست. هر چه از نظر علم و فضایل اخلاقی رشد کنند به کمال مطلوب خود نمی رسند مگر اینکه ازدواج کند اگر زنان آرامش و زیبایی خود را حفظ کنند مردان کمتر به فکر همسر دوم می افتند زن در شرایطی که نتواند شوهر خود را ارضا کند یا عقیم باشد اگر به همسر خود اجازه دهد که همسر دوم اختیار کند برای او بهتر است. باید در این صورت رعایت عدالت و مساوات کند. اگر جوانی یکی از بلوغ های جنسی، عقلی، اقتصادی را نداشته باشد بهتر است که دیرتر ازدواج کند. جوانی که شهوت و میل جنسی او را تحت تاثیر قرار داده است، ازدواج کردن برای او واجب می شود و فرقی بین دختر و پسر نیست. رفتار مرد باید طوری با زن باشد که مانند گل با او رفتار کند مثلاً با گل نمی شود کشتی گرفت زیرا پژمرده می شود.

فهرست منابع:

* قرآن

الف: کتب فارسی

۱. امینی، ابراهیم، *همسر داری*، ناشر بوستان کتاب، ۱۳۸۱ ه.ش.
۲. زمانی، مصطفی، *عروسی تولدی جدید*، انتشارات نوید اسلام، چاپ سوم، ۱۳۹۱ ه.ش.
۳. کابلی، علی، *دل به دل راه داره مهارت‌های مدیریت ازدواج از دیدگاه استاد قرائتی*، ناشر قبسات، چاپ اول، ۱۳۹۵ ه.ش.
۴. شعبانی، اکبر، *ازدواج به شرط خوشبختی*، انتشارات مبین اندیشه، چاپ دوم، ۱۳۹۴ ه.ش.
۵. صدری مازندرانی، حسین، *هنر انتخاب همسر*، قم، ناشر مشهور، چاپ هشتم، ۱۳۹۲ ه.ش.
۶. کمینه موضوعی، *خانواده به سبک ساخت یک جلسه مطول مطوی در محضر مقام معظم رهبری*، تهران، چاپ اول، ۱۳۹۲ ه.ش.
۷. مظاهری، علی اکبر، *جوانان و انتخاب همسر*، انتشارات پارسین، چاپ بیستم، ۱۳۸۲ ه.ش.
۸. ملک محمودی، امیر، *راهنمای ازدواج، میراث ماندگار*، قم، چاپ دوم، ۱۳۸۵ ه.ش.

ب: سایتها

۱. www.Namnak.com.